20 Læsæ quoque [a] opinionis damna flevisti. 21 Postremus adversus fortunam dolor [b] incanduit, conquestusque es non æqua meritis præmia pensari. [c] In extremo Musæ sævientis, uti quæ cœlum, terras quoque pax regeret, vota posuisti. Sed quoniam plurimus tibi affectuum tumultus incubuit, diversumque te dolor, ira, mœror distrahunt, uti nunc mentis es, nondum te validiora remedia [d] contingunt. Itaque 22 lenioribus paullisper utemur, ut quæ in tumorem perturbationibus influentibus induruerunt, ad acrioris vim medicaminis recipiendam, tactu blandiore mollescant.

INTERPRETATIO.

a *existimationis.* b *efferbuit.* c *denique.*] d *commovent.*

NOTÆ.

sam affectûs, questum probat: *de nostrâ*, ait, *etiam criminatione doluisti.*

20. *Læsa quoque opinionis damna flevisti.*] VIII. Boëtius subjunxerat, se immeritò bonam apud multos existimationem amisisse: *quod*, inquit, *existimatio plurimorum non rerum merita, sed fortunæ spectat eventum.* Et hoc immeritò fieri annuit Philosophia.

21. *Postremus adversus fortunam dolor.*] IX. Boëtius præsertim conquestus fuerat de injustitiâ fortunæ *non æqua meritis præmia* rependentis: *videre*, inquit, *videor nefarias sceleratorum officinas gaudio lætitiaque fluitantes; insontes autem non modò securitate, verùm ipsâ etiam defensione privatos.* Hinc idem Boëtius Deum compositis versibus rogavit, ut quâ pace cœlum regit, eâdem terras regere dignaretur: *Musa* autem hæc nunc dicitur *sæviens*, quòd ne ipsi quidem Deo videatur parcere, dicens Metro 5. hujus libri,

Omnia certo fine gubernans
Hominum solos respuis actus
Merito rector cohibere modo.

Quibus querelis deinceps respondebit Philosophia: sed antea ipsius Boëtij mens quibusdam præjudiciis exuatur necesse est. Præjudicia autem illa nascuntur ex affectibus v. g. dolore, irâ, mœrore, & cæteris, quibus idcirco remedium aliquod adhibendum est: *quoniam*, inquit Philosophia, *plurimus tibi affectuum tumultus incubuit, diversumque te dolor, ira, mœror distrahunt, uti nunc mentis es, nondum te validiora remedia contingunt.*

22. *Lenioribus utemur.*] Egregia comparatio ex corporibus desumpta: quemadmodum enim corporis tumor ex eo accidit, quòd humoribus alicubi quiescentibus corpus illic durescendo infletur, eoque magis quò major humorum copia illuc affluens motum quiete permutaverit: sic tumor mentis ex eo contingit, quod perturbationibus illic insitis mens veluti durescendo infletur, eoque magis, quò major perturbationum copia eodem affluxerit ibidem permansura. Quare sicut tumor corporis non priùs aufertur, quàm hôc in mollitiem quamdam, blandioribus remediis, redacto, prædicti humores majori corporum subeuntium motu abripiantur: ita mens tanto perturbationum agmine non priùs liberatur, quàm, ipsâ crescentibus paulatim argumentis veluti mollitâ, prædictæ affectiones majori cogitationum sanctarum virtute procul pellantur: hoc & illud prudentis est Medici.

METRUM VI.

QUOD ab inventore dici solet Glyconicum. Est autem carmen constans ex uno genere versuum, quorum quilibet trimeter unum spondeum & duos dactylos pedes habet.

ARGUMENTUM.

PHILOSOPHIA incœptum sermonem continuans, ex eo probat mentem Boëtij nondum posse validioribus remediis curari, quòd sua sint singulis rebus, ut messi, floribus, & vindemiæ divinitus præscripta tempora.

CÙM Phœbi radiis grave
Cancri sidus inæstuat;

INTERPRETATIO.

Quando signum cœleste Cancri inardescit perniciosum lumine solari;

NOTÆ.

2. *Cancri sidus.*] I. Exemplo messis probatur suum cuilibet rei tempus convenire: ut negatis segetibus ad glandes confugias. Cancer igitur hîc est unum è duodecim signis Zodiaci, quæ exprimi solent his versibus

Sunt aries, taurus, gemini, cancer, leo, virgo;
Libraque, scorpius, arcitenens, caper, amphora, pisces.

Quæque Sol annuum cursum conficiens, unum quolibet mense, percurrere dicitur. Cancer autem in eâ est cœli parte, quam ubi Sol versus septentrionem profectus attigit exeunte junio, tum nobis diem æstatis longissimum ita efficit, ut non ulteriùs versus septentrionem progrediens, ad meridiem deflectere incipiat: hinc circulus, quem Astronomi ponunt per primum hujus signi gradum transire, vocatur *Tropicus Cancri*, ubi Solstitium æstivum: unde Manil. l. 3.

—— *Cancri cùm sidere Phœbus*
Solstitium fuit, & summo versatur Olympo.

Atqui hoc *Cancri sidus* nunc dicitur *inæstuare*, quòd terræ tunc maximo ignis cœlestis motu sive æstu commoveantur: Sic Horat. Epod. Od. 11.

Quod si meis inæstuat præcordiis
Libera bilis.

Dicitur etiam *grave radiis Phœbi:* quòd, Sole illud ingresso, vix ferri possit cùm corpore propter nimium æstum; tùm etiam mente propter eam quam urendo segetes statim perhibebitur afferre, sterilitatem. Silius l. 1.

Æstifero Libye torquetur subdita Cancro.

Grave enim generatim illud habetur quod geri vix potest, sive corpore, sive etiam mente: exempla sunt cuique obvia.

Signat tempora propriis
Aptans officiis Deus,
Nec quas ipse coërcuit,
Misceri patitur vices.
20. Sic quod præcipiti viâ
Certum deserit ordinem,
Lætos non habet exitus.

INTERPRETATIO.

Deus notat momenta omnia, sua *singulis muneribus accommodans, neque sinit ordinem, quem ipse instituit, turbari. Propterea quicquid inconsideratâ ratione linquit ordinem præscriptum* id *non obtinet jucundos eventus.*

NOTÆ.

Atque idipsum dicitur fieri *avidâ manu:* cùm enim homo aliquid valde appetit quadam sui corporis parte exequi, tum translatâ quadam significatione, pars illa dici solet *avida.* Sic aures Ciceroni dicuntur avidæ: *Demosthenes,* inquit de Orat. *non semper implet aures meas: ita sunt avidæ & capaces, & semper aliquid immensum infinitumque desiderant.* Sic manus ipsæ Horatio dicuntur avidæ. Carm. l. 4. od. 7.

Cuncta manus avidas fugient heredis, amico
Quæ dederis animo.

Quicumque autem vernos palmites stringit, hic ita appetit stringere, ut videatur timere, ne desinat stringere. Deinde Autumnus sic uvis colligendis accommodatur, his ut ille à Poëtis soleat describi: quod vulgatissimum est: Lucret. l. 1.

Præterea cur Vere rosam, frumenta calore,
Viteis Auctumno fundi sudante videmus,
Si non certa suo quia tempore semina rerum,
Cum confluxerunt, patefit quodcumque creatur.

Hinc *Autumno sua Bacchus munera contulisse* dicitur, potiùs quàm Verno tempore: quòd enim Bacchus inventor vini habeatur, munus Bacchi est vinum, vinum autem non Vere, sed Autumno compressis uvis effluere consuevit: usque adeo messe, floribus, & vindemiâ constat, sua singulis rebus præscripta esse divinitus tempora.

16. *Signat tempora propriis aptans officiis Deus.*] Deus enim est prima causa non solum rerum cæterarum, sed morum etiam omnium quibus res illæ rectè se habent, adeo ut nihil eorum contingat, nisi secundum leges divinâ voluntate statutas: propterea Ecclesiastæ 3. *omnia tempus habent & suis spatiis transeunt universa sub cœlo. Tempus nascendi & tempus moriendi. Tempus plantandi & tempus evellendi quod plantatum est,* &c. Hinc *quas vices Deus coërcuit* suâ nimirum constantissimâ voluntate, has non patitur misceri sive turbari: Sic Phædrus l. 1. fab. 2. loquitur.

Athenæ cùm florerent æquis legibus
Procax libertas civitatem miscuit.

Hinc Philosophi eruere potuerunt quædam principia quibus innitantur demonstrationes quas de materiâ Philosophiæ subjectâ conficiant.

20. *Sic quod præcipiti via,* &c.] Præcipitatio alia est corporis; alia mentis. Præcipitatio corporis, inquit S. Thomas 2. 2. q. 3. à 2. in hoc versatur, quod corpus *à superiori in ima pervenit secundum impetum quemdam proprij motûs vel alicujus impellentis non ordinatè descendendo per gradus.* Præcipitatio verò mentis est inconsideratum de ignoto judicium: interior quippe veri certique judicij regula, est evidentia: sine quâ si sententiam ferat, aut errabit aut errandi periculum subibit Philosophus: adeoque *præcipiti via certum deserens ordinem lætos non habebit exitus.* Hîc porrò agitur non de priori sed posteriori duntaxat præcipitatione: quærit enim Philosophia remedia, quibus hæc mederi possit menti Boëtij laboranti: laborat autem errore, qui sanari non potest, nisi veritate contrariâ. Cùm igitur primum veritatis inveniendæ impedimentum, adeoque prima erroris causa sit præcipitatio, optimè monet Philosophia non esse præcipitandum; sed à levioribus primùm remediis incipiendum.

Tum qui larga negantibus
Sulcis ſemina credidit,
5. Eluſus Cereris fide,
Quernas pergat ad arbores.
Numquam purpureum nemus

INTERPRETATIO.

tunc qui mandavit terris ſterilibus ſementem copioſam, deceptus promiſſo Cereris Numinis frugum, is *tendat ad quercus* glandiferas. *Numquam adeas ſylvam pul-*

NOTÆ.

4. *Sulcis ſemina credidit.*]. Sulcus *un ſeillon*, judicio Varronis, dicitur à *ſuſtollo*, quòd aratri vomer terram ſuſtollat: ſicut arvum & arationes ab *arando*; & porca *le rayon ſur lequel on ſeme*, quòd terra porrecta ſive jacta utrinque. Quicquid autem ſit de interpretationibus nominum iſtorum, Poëtis agricola qui ſerit, dicitur ſemina ſive anni ſpem, ſulcis vel terræ credere: adeo ut, ſi ſemina, injuriâ temporum, ante meſſem evanuerint, dici poſſit *eluſus Cereris fide* ſive promiſſo. Sic Virg. 1. Geor. v. 221.

Ante tibi Eoa Atlantides abſcondantur
Gnoſiaque ardentis decedat ſtella coronæ;
Debita quàm ſulcis committas ſemina, quamque
Invita properes anni ſpem credere terra.
Multi ante occaſum Maia capere: ſed illos
Expectata ſeges vanis eluſit avenis.

Sic Tibullus l. 2. eleg. ult.

——— *Spes ſulcis credit aratis*
Semina quæ magno fœnore reddat ager.

Sic ergo propter nimium *Cancri inæſtuantis* ardorem *qui larga negantibus ſulcis ſemina credidit*, hic

5. *Eluſus Cereris fide.*] Ceres Poëtis eſt Saturni & Opis filia, ex quâ Jupiter Proſerpinam ſuſcepiſſe fertur: ſed hanc Cereris filiam Pluto poſtea rapuit: unde Ceres accenſis in Ætna monte tædis totum orbem peragravit filiam quæſitura: in laborioſo autem illo itinere Triptolemum Eleuſij regis filium ſerendorum ſeminum rationem docuit: hic verò orbem pariter peragrans, eamdem artem cæteris hominibus communicavit. Philoſophis autem, ſi Tullio 2. de nat. D. credamus, Ceres nihil eſt aliud quàm ipſa terra, ſic dicta vel à *gerendo* quaſi *Geres* immutatâ literâ, à gerendis frugibus; vel à *creando*, quaſi frugum creatrix. Qui porrò id voluerit attentiùs conſiderare, is cauſam inveniet, cur terra dicatur Saturni & Opis filia, & cur Jove fœcundata genuerit Proſerpinam, à Plutone poſtea raptam. Sed hæc noſtri non ſunt inſtituti.

6. *Quernas pergat ad arbores.*] Hoc eſt *ad quercus glandiferas*, tanquam ad primas hominum altrices confugiat. Quercus arbos cuique nota. Hæc ante inventas fruges, populis quibuſdam dicitur victum ſuppeditaſſe: unde Virgil. 1. Geor. v. 159.

Concuſſaque famem in ſylvis ſolabere quercu

Quare cùm glans, hujus arboris fructus, non niſi poſt ſegetum meſſem adoleſcat, hæc diverſis temporibus ita adſtricta ſunt, ut ſi te ſeges expectata fefellit, à quernis arboribus olim glandiferis fruges ſperare poſſis. Sic ergo exemplo meſſis probatur, ſua eſſe ſingulis rebus tempora, divinitus præſcripta.

7. *Nunquam purpureum nemus.*] II. Exemplo florum probatur etiam, ſuum cuique rei convenire tempus: ſignificatur enim, flores, qui ſponte naſci conſueverunt, quique nunc nominatis *violis* intelliguntur, non eſſe quærendos tempore hyemali, quo ſæviunt *Aquilones*, per *purpureum* nemus: quare aliquid dicendum de purpureo nemore, de violis, & de Aquilonibus.

Lecturus violas petas,
Cùm ſævis Aquilonibus
10. Stridens campus inhorruit.
Nec quæras avidâ manu
Vernos ſtringere palmites,
Uvis ſi libeat frui;
Autumno potiùs ſua
15. Bacchus munera contulit.

INTERPRETATIO.

chram ad colligendas violas, ubi ager turbatus fuerit crepitans Aquilonibus crudelibus. Neque tentes verno tempore vincire aut putare vites manu veluti *cupidâ, ſi poſſis potiri racemis*: nam *Bacchus dedit ſua* hæc *dona Autumno potiùs*, quàm Verno tempore.

NOTÆ.

Purpureum dicitur à purpurâ. Eſt verò purpura conchæ genus, cujus liquore olim veſtes tingebantur. Quòd autem jam à longo tempore veterum purpura deſierit, propterea inductâ hujus vocis ambiguitate, purpureus vocatur nunc quidem *nigror*, ut apud Ciceronem mare nigricans purpureum; apud Ovidium Uvæ nigræ, purpureæ; & apud Homerum mors atra dicitur purpurea: nunc *candor*: ſicut Horatio olores purpurei, & Ovidio nix vocatur purpurea: nunc *rubor*, ut omnibus Poëtis genæ purpureæ, & ſanguis purpureus: nunc *color cæruleus*, ut apud Virgilium *viola ſublucet purpura nigra*: nunc *color quilibet*, quique ex illo naſci ſolet, *decor*: *pulcritudo* enim, judice Tullio 4. Tuſc. *eſt quædam apta figura membrorum cum coloris quadam ſuavitate.* Sic Virgil. Ecl. 9. v. 40.

Hic ver purpureum, varios hic flumina circum
Fundit humus flores: hic candida populus antro
Imminet, & lenta texunt umbracula vites.

Atque hoc ultimo modo credimus, *nemus* nunc vocari *purpureum*.

Violarum duo ſunt genera, ut colligitur ex Plinio l. 21. cap. 6. Aliæ naturâ, aliæ arte naſcuntur: poſteriores in hortis; priores etiam in ſylvis: de iis autem agitur, quæ, ut ait idem Plinius, *ſponte apricis & macris locis proveniunt purpureæ latiore folio.*

Aquilo denique eſt ventus, qui teſte Plinio l. 2. c. 47. inter ſeptentrionem, & ortum Solſtitialem è regione Cauri flat. Ventus autem ille frequens eſt hyeme: quare hyems Plinio dicitur *Aquilonia*, & Poëtis, *rigidis aquilonibus horrens*: unde *ſævis aquilonibus* nunc ſignificatur, violas in ſylvis non eſſe quærendas hyeme: uſque adeo exemplo florum probatur, ſuum cuique rei convenire tempus.

11. *Nec quæras avidâ manu.*] III. Exemplo vindemiæ probatur, ſua ſingulis rebus tempora convenire: cùm enim vindemia Autumno fiat, fruſtra hôc tempore *quæras vernos ſtringere palmites*: quibus verbis diſtincta Veris & Autumni officia proponuntur. Primùm quidem verno tempore alij palmites amputantur: alij vinciuntur tantùm: quod utrumque dum præſtat agricola, *ſtringere* dicitur: *ſtringit* enim & frondes quas colligit, ut 1. Georg. v. 305.

Sed tamen & quernas glandes tunc ſtringere tempus
Et lauri baccas, oleamque cruentaque myrta.

Et ramos quos ligat, ut ibid. v. 317.

Agricola & fragili jam ſtringeret hordea culmo.

PROSA VI.

ARGUMENTUM.

PHILOSOPHIA Boëtium interrogans, eundem cogit fateri se Deum & semetipsum partim cognoscere partimque ignorare: unde illo lumine ad pellendas has animi tenebras se deinceps usuram monet, ut scilicet à notis ad ignota; à persuasissimis ad non persuasa fiat progressus.

PRIMÙM igitur paterís-ne me [a] pauculis [1] rogationibus statum tuæ mentis attingere, atque tentare, ut, qui modus sit tuæ curationis, intelligam? [b] Tu verò arbitratu, inquam, tuo [c] quæ voles, ut responsurum rogato. [d] Tum illa,

INTERPRETATIO.

a *Quibusdam quæstiunculis.* b inquit Philosophia. c *quare quod placuerit,* inquit Boëtius, *tibi respondebo.* d *tunc Philosophia ait.*

NOTÆ.

1. *Rogationibus.*] I. Philosophia interrogat Boëtium: quia homo interrogatus, (nisi hic fuerit præceps & amentissimus, quemadmodum loquitur Cicero) animo attendit ad eam, quam habet de materiâ propositâ, notionem, suamque, cujus ipse conscius est, hâc de re sententiam profert: unde auditor potest quædam alia conficere. Sic *Socrates, qui parens Philosophiæ jure dici potest*, ut loquitur Tullius 2. de fin. *percontando atque interrogando elicere solebat eorum opiniones, quibuscum disserebat, ut ad ea quæ ij respondissent, si quid videretur, diceret; qui mos cùm à posterioribus non esset retentus, Arcesilas eum revocavit: instituitque, ut ij qui se audire vellent, non de se quærerent, sed ipsi dicerent quid sentirent, quod cùm dixissent, ille contra.* Hâc arte nunc Philosophia *statum mentis* Boëtij *attingit & tentat*, ipsum videlicet revocando ad primas, quas in se experiri possit, notiones; quarum beneficio & ab errore veteri liberari & in novam veritatem introduci queat: *qui modus est curationis:* sed huic arti consentit ipse Boëtius: *arbitratu*, inquit, *tuo quæ voles, ut responsurum rogato.*

2 Hunccine, inquit, mundum temerariis agi fortuitisque casibus putas, an ullum credis ei regimen inesse [a] rationis? Atqui, inquam [b], nullo existimaverim modo, ut fortuitâ temeritate tam certa moveantur. Verùm operi suo conditorem præsidere Deum scio, nec unquam fuerit
5. dies, qui me ab hac sententiæ veritate depellat. Ita est, inquit [c], nam id etiam paullò antè cecinisti [d], hominesque tantùm divinæ exsortes curæ esse deplorasti. Nam de cæteris, quin ratione regerentur, nihil movebare. Papæ autem vehementer admiror, cur, in tam [e] salubri sententiâ locatus ægrotes.

INTERPRETATIO.

a *mentis ratione præditæ.* b ipse Boëtius. c Philosophia. d *lib.* 1. *met.* 5. *v.* 25. e *sanâ opinione versatus.*

NOTÆ.

2. *Hunccine mundum temerariis.*] II. Philosophia cogit Boëtium fateri, se Deum partim cognoscere, viso saltem ordine, quo *hic mundus* regitur. Scilicet quemadmodum amici aliàs cogniti recordamur, auditâ ejus voce, vel visâ ejus scripturâ: non quòd vox vel scriptura hujus amici notionem inferat: sed potiùs quòd adjuncta hæc veterem amici ideam veluti sopitam excitando renovent: ita Dei naturali lumine jam cogniti reminiscimur viso *hôc mundo* spectatoque ordine, quo universa etiam corpora reguntur: hinc *nullo existimaverim*, inquit Boëtius, *modo, ut fortuitâ temeritate tam certa moveantur: verùm operi suo conditorem præsidere Deum scio:* hinc quòd evidens ejusmodi notio optima sit veritatis sive judicij veri certique norma, propterea *nec unquam fuerit dies*, addit Boëtius, *qui me ab hâc sententiæ veritate depellat:* hinc paullo ante, metro scil. 5. v. 25. cecinit Boëtius.

Omnia certo fine gubernans
Hominum solos respuis actus
Merito rector cohibere modo.

Hinc Philosophia, prolatâ hominis mira subitò accipientis *interjectione*, vehementer admiratur, cur positis ejusmodi principiis Boëtius in erroris tenebras præcipitet, aut instar languentis in veram sententiam ire dubitet de Deo rebus, etiam humanis, providente: *Papæ*, hæc est *interjectio* hominis mira subitò accipientis, *vehementer admiror, cur in tam salubri sententia locatus*, de Deo res cæteras regente, *ægrotes*, aut negando, aut saltem dubitando circa ipsum Deum res humanas summâ suâ providentiâ administrantem. Nimirum cùm duæ aut plures sententiæ arctâ quadam necessitudine conjunguntur cum priori quadam sententiâ, quæ propterea habere possit rationem principij, mirum est, hominem præstanti ingenio præditum, cujusmodi erat Boëtius, concessâ priori illâ sententiâ, posteriores in dubium revocare.

Qui enim convenit, inquit Tullius 2. de nat. D. *signum aut tabulam pictam cùm aspexeris, scire adhibitam esse artem, cumque procul cursum navigij videris, non dubitare quin id ratione atque arte moveatur: aut cùm solarium vel descriptum, aut ex aquâ contemplere, intelligere declarari horas, arte non casu: mundum autem, qui & has ipsas artes, & earum artifices, & cuncta complectatur, consilij & rationis esse expertem putare. Quod si in Scythiam, aut in Britanniam sphæram aliquis tulerit hanc, quam nuper familiaris noster effecit Posidonius, cujus singulæ conversiones idem efficiunt in Sole & Luna & in quinque stellis errantibus, quod efficitur in cœlo singulis diebus & noctibus: quis in illa barbarie dubitet quin ea sphæra sit perfecta ratione? Hi autem dubitant de mundo, ex quo oriuntur, & fiunt omnia, casú-ne ipse sit effectus an necessitate aliquâ an ratione.*

Verùm [a] altiùs perſcrutemur; [3] neſcio quid abeſſe conjecto. Sed dic mihi, quoniam à Deo Mundum regi non ambigis, quibus etiam gubernaculis regatur, advertis? [b] Vix, inquam, rogationis tuæ ſententiam noſco, ne dum ad inquiſita reſpondere queam. Num me, in-
5. quit [c], fefellit [d] abeſſe aliquid, per quod velut [e] hiante valli robore, in animum tuum perturbationum morbus [f] irrepſerit? Sed dic mihi, meminiſti-ne, quis ſit rerum finis? quó-ve totius naturæ tendat intentio? Audieram, inquam [g], ſed memoriam mœror hebetavit. At [h] quî ſcis, unde cuncta proceſſerint [i]? Novi, inquam [k], Deum-
10. que eſſe reſpondi. Et quî fieri poteſt, ut principio cognito, quis ſit rerum finis, ignores [l]? Verùm hi perturbationum mores ſunt, ea [m] valentia eſt, ut movere quidem loco hominem poſſint: convellere autem, ſibique totum extirpare non poſſint.

Interpretatio.

a *penitus inſpiciamus.* b *tantum abeſt ut tua quæſtioni reſpondere poſſim, ut quæſtionem vix intelligam* inquit Boëtius. c Philoſophia. d *nonne rectè judicavi.* e *rimas agente.* f *error.* g ego Boëtius. h *quomodo.* i inquit Philoſophia. k ego Boëtius. l inquit Philoſophia. m *virtus.*

Notæ.

an mente divinâ: & Archimedem arbitramur plus valuiſſe in imitandis ſphæræ converſionibus, quàm naturam in efficiendis, præſertim cùm multis partibus ſint illa perfecta, quàm hæc ſimulata ſolertiùs, &c.

Quid tam furioſum eſt, ait Salvianus l. 4. de gubern. Dei, *quàm ut aliquis, cùm Deum creatorem omnium non neget, gubernatorem neget? & cùm factorem eſſe fateatur, dicat negligere quæ fecit?*

3. *Neſcio quid abeſſe conjecto.*] III. Philoſophia cogit eundem Boëtium fateri, ſe Deum partim ignorare. Nimirum mens noſtra Deum inter & corpus noſtrum media, & à Deo & à corpore noſtro quibuſdam cogitationibus informatur. A Deo quidem accipit primam notionem veritatis, primumque felicitatis appetitum, ita ut Deus primus ſit mentis humanæ magiſter & moderator. A corpore verò accipit cùm ſenſum, tum perturbationes; quibus mens ipſa ita aliquando occæcatur, hæc ut illis in errores & vitia, quæ voluntarij ſunt mentis humanæ morbi, deducatur. Propterea *hi perturbationum*, ut nunc dicitur, *mores ſunt, ea valentia eſt, ut movere quidem loco hominem poſſint*, obſcurando prædictas cogitationes, *convellere autem ſibique totum* hominem *extirpare non poſſint*, extinguendo omnino prædictas cogitationes: quandiu enim mens humana à Deo, à quo primùm condita informataque fuit, conſervabitur, tandiu naturali & lumine & appetitu afficietur. Hinc Boëtius *à Deo mundum regi*, ut etiam dicitur, *non ambigit*, vigente adhuc illo lumine; non *advertit verò quibus gubernaculis* Mundus *regatur*, perturbationibus tenebras inducentibus: idem *ſcit, unde cuncta proceſſerint, Deumque eſſe reſpondit*: affulgente prædicto naturali lumine: *non meminit quis ſit rerum finis, quove totius naturæ tendat intentio*, perturbatione, præſertim verò *mœrore memoriam hebetante*. Propterea *neſcio quid abeſt*, clara ſcilicet & diſtincta cognitio Dei, quatenus Deus ultimus eſt ut cæterarum ſic humanarum rerum finis, cujus quidem finis maximum eſt in moribus momentum: quòd quicquid eſt virtutis aut vitij in nobis, illud à bono vel malo fine cujus gratia agimus oriatur: atque *per*

Sed hoc quoque reſpondeas velim, [4] hominém-ne te eſſe meminiſti? Quidni, inquam [a], meminerim? Quid igitur homo ſit, poteris-ne proferre [b]? Hoccine interrogas [c], an eſſe me ſciam rationale animal atque mortale? Scio, & id me eſſe confiteor. Et illa [d]: Nihil-ne te
5. aliud eſſe noviſti? Nihil [e]. Jam ſcio, inquit [f], morbi tui, aliam vel maximam cauſſam, [5] quid ipſe ſis, noſſe deſiſti.

Interpretatio.

a ego Boëtius. b inquit Philoſophia. c inquam ego Boëtius. d ait. e inquam ego Boëtius. f Philoſophia.

Notæ.

hoc quod abeſt, veluti hiante valli robore, ut etiam dicitur, *in animum* Boëtij *perturbationum morbus irrepſit*: ille enim animi morbus nihil eſt aliud, quàm error & vitium, quæ ex his tenebris ſive ignoratione naſcuntur.

De hoc nomine, *valentia*, dictum eſt Proſa 1. not. 3.

4. *Hominém-ne te eſſe meminiſti?*] IV. Philoſophia addit Boëtium ſemetipſum partim cognoſcere, ipſumque ad hanc ſui ipſius memoriam revocat, quòd homo in primis de ſemetipſo convinci debeat: hinc præceptum Apollinis, quo monet, *ut ſe quiſque noſcat*. Verùm id ultrò præſtat Boëtius, non dubitans ſe *eſſe rationale animal atque mortale*: quæ quidem hominis definitio & veterum & recentiorum Philoſophorum eſt: nihilominus ut animadverti poteſt, ſic à noſtro Auctore videtur rejici. Animadverti quidem poteſt illa hominis definitio non ſolùm quòd obſcuriſſima ſit, ut attendenti patet: ſed etiam quia ſi beſtiæ cogitare dicantur, quemadmodum dicuntur ab ipſis hujus definitionis patronis, quippe qui putant beſtias non *inadæquate* ſolum ſed *adæquatè* uti loquuntur, ſentire adeoque cognoſcere, ejuſmodi definitio etiam beſtiis conveniet: canis enim v. g. ſatentibus iſtis Philoſophis, eſt *animal mortale*: ſi verò, ut volunt, idem canis ſentiendo cognoſcat, negari non poteſt, quin rationis ſit particeps proindeque vocandus *rationalis*: ſiquidem ratiocinari quidam eſt cognoſcendi modus, & quidem minùs perfectus, quàm clarè & diſtinctè percipere: propterea enim Deus qui clarè & diſtinctè percipit, negatur ratiocinari: quamobrem cognitio canina, ut pote quæ divinæ ſimilior erit, humanâ erit perfectior, ſi propugnandæ prædictæ definitionis cauſâ, dicatur canis cognoſcere quidem, nec tamen ratiocinari. At verò eadem hominis definitio à noſtro Auctore videtur rejici; aut potiùs ab ipsâ Philoſophiâ, quæ Boëtium nunc alloquitur: poſtquam enim Philoſophia à Boëtio quæſiviſſet: *nihil-ne te aliud eſſe noviſti?* & Boëtius reſpondiſſet: *Nihil: jam ſcio*, inquit, *morbi tui aliam vel maximam cauſam, quid ipſe ſis, noſſe deſiſti*. Igitur

5. *Quid ipſe ſis, noſſe deſiſti.*] V. Philoſophia cogit Boëtium fateri, ſe ſemetipſum partim ignorare: nam, ut eleganter ait Tullius 1. Tuſc. *eſt illud quidem vel maximum, animo ipſo animum videre: & nimirum hanc habet vim præceptum Apollinis, quo monet, ut ſe quiſque noſcat: non enim credo id præcipit, ut membra noſtra aut ſtaturam figuramve noſcamus: neque nos corpora ſumus: neque ego tibi dicens hoc, corpori tuo dico. Cùm igitur, noſce te, dicit; hoc dicit, noſce animum tuum: nam corpus quidem quaſi vas eſt, aut aliquod animi receptaculum: ab animo tuo quicquid agitur, id agitur à te: hunc igitur noſſe niſi divinum eſſet, non eſſet hoc acrioris cujuſdam animi præceptum, ſic, ut tributum Deo ſit, hoc eſt, ſeipſum poſſe cognoſcere.* Atqui Boëtius, quòd quibuſdam præjudiciis occupatus ſe ſe à beſtiarum conditione non ſatis

Quare [6] plenissimè vel ægritudinis tuæ rationem, vel aditum reconciliandæ [a] sospitatis inveni. Nam [7] quoniam tui oblivione confunderis, & exsulem te, & expoliatum propriis bonis esse doluisti. [8] Quoniam verò, quis sit rerum finis, ignoras, nequam homines atque ne-
5. farios, potentes felicesque arbitraris. Quoniam verò quibus gubernaculis mundus regatur, oblitus es, has [b] fortunarum vices existimas sine rectore fluitare. Magnæ non ad morbum modò, verùm ad interitum quoque causæ. Sed [c] sospitatis auctori grates [d], quòd te nondum totum [e] natura destituit. [9] Habemus maximum tuæ [f] fomitem
10. salutis, veram de mundi gubernatione sententiam, quòd eam non casuum temeritati, sed divinæ rationi subditam credis.

Interpretatio.

a *salutis.* b *fortunæ prosperæ & adversæ.* c *salutis.* d habendæ sunt. e *Auctor natura Deus.* f *rudimentum.*

Notæ.

secernebat, animum sive mentem suam non satis videbatur cognoscere: hinc in varios lapsus est errores, quos Philosophia hic suscipit enumerandos.

6. *Plenissimè vel ægritudinis tuæ rationem, vel aditum reconciliandæ sospitatis inveni.*] VI. Philosophia ex eo, quod Boëtius Deum & semetipsum partim cognoverit partimque ignoraverit colligit, primùm quidem causas ægritudinis Boëtij, deinde modum recuperandæ sanitatis ejusdem: causæ morbi sunt ignoratio; modus verò recuperandæ salutis, notio cùm Dei tum sui ipsius: sicut jam dicendum.

7. *Quoniam tui oblivione confunderis.*] Primùm enim quòd Boëtius suam mentem partim ignorans, hujus suæ mentis veluti oblitus fuerit, propterea se *& exsulem & expoliatum propriis bonis esse doluit*, Prosa 4. qui enim mentem suam optimè novit, hic & mentis patriam cœlum, à quo nemo exsulat nisi volens, & ejusdem mentis bona, scientiam & virtutem, hostibus inaccessa esse cognoscit.

8. *Quoniam quis sit rerum finis, ignoras.*] Deinde quòd idem Boëtius Deum partim ignorans, Deum non cogitet ultimum rerum omnium finem; idcirco *nequam homines atque nefarios, potentes felicesque arbitratur*: qui enim sui finis memor, Deum justum cogitat, hic prosperam impiorum fortunam miseriæ æternæ potiùs, quàm ullius felicitatis argumentum esse non dubitet. Ignorato autem ultimo rerum omnium fine, ignorentur necesse est modi, quibus Deus res omnes ad suos fines destinat: qui verò modos illos ignorat, hic perspicua negans quòd obscura animo non comprehendat, ipsum Mundi rectorem negat: propterea nunc additur: *quoniam verò, quibus gubernaculis Mundus regatur, oblitus es, has fortunarum vices existimas sine rectore fluitare.*

Verùm illa cùm mentis humanæ, tum etiam Dei ignoratio principium est erroris & vitij: non secus ac clara distinctaque mentis humanæ & Dei cognitio principium veritatis & virtutis: unde tenebræ illæ nunc dicuntur *magnæ non ad morbum modò*, videlicet errorem, *verùm ad interitum*, nimirum vitium, *quoque causæ.*

9. *Habemus maximum tuæ fomitem salutis.*] Postremò quòd Boëtius mentem suam præsertimque Deum supremum Mundi moderatorem agnoscat, ideo modum recuperandæ salutis sive ut minùs Latinè dicitur, *sospitatis* obtinet: quod optimè explicatur exemplo fomitis: nam fomes est materia ignescere sic apta, ut unâ ejus parte ignitâ

Nihil igitur pertimescas. Jam tibi [10] ex hâc minimâ scintillulâ vitalis calor [a] illuxerit. Sed quoniam firmioribus remediis nondum tempus est, & [11] eam mentium constat esse naturam, ut quoties abjecerint veras, falsis opinionibus [b] induantur, ex quibus orta perturbationum ca-
5. ligo verum illum confundit intuitum [c], [12] hanc paullisper lenibus, mediocribusque [d] fomentis attenuare tentabo, ut dimotis fallacium affectionum tenebris, splendorem veræ lucis possis agnoscere.

Interpretatio.

a *exorietur.* b *imbuantur.* c mentis. d *remediis.*

Notæ.

cæteræ facillimè ignescant: sicut expressit Virgil. 1. Æn. v. 178.

Ac primùm silicis scintillam excudit Achates,
Suscepitque ignem foliis, atque arida circum
Nutrimenta dedit, rapuitque in fomite flammam.

Cùm igitur mens humana aliquâ notione sive lumine affecta, facillimè possit pervenire non solùm ad perfectiorem scientiam, quæ nihil est aliud quàm lumen naturale paulò longiùs diffusum, verùm etiam ad veritatem, virtutemque excolendam, in quo tota ejusdem mentis humanæ salus versatur, idcirco *vera de Mundi gubernatione sententia* naturali lumine fundata *maximus est salutis humanæ fomes.*

10. *Ex hâc minimâ scintillulâ vitalis calor.*] *Ex hôc minimo* mentis tuæ *lumine* veritas virtusque, quæ prima sunt æternæ vitæ semina.

11. *Eam mentium constat esse naturam*, &c.] Modus enim sive corporis sive etiam mentis non nisi contrario modo fugatus obliteratur: quamobrem ut vera opinio à mente nostrâ non recedit, nisi falsâ accedente, sic falsâ opinione recedente, vera mentem subit. Ea autem est inter perturbationes & falsas opiniones necessitudo, ut sicut falsæ opiniones ex perturbationibus; ita perturbationes ex falsis opinionibus oriantur: propterea nunc dicitur *ea mentium natura, ut quoties abjecerint veras, falsis opinionibus induantur*, aut ut alij legunt, *imbuantur: ex quibus orta perturbationum caligo.* Quocumque autem modo oriantur perturbationes, his mens humana offunditur: ita ut rectè nunc dicatur *perturbationum caligo verum mentis intuitum confundere.*

12. *Hanc paullisper lenibus.*] Evanescente quidem perturbationum caligine vera lux menti affulgebit: sed ut in corporibus, sic in mentibus mediocria primùm, deinde firmiora remedia adhibenda sunt: sicut jam dictum est.